

1.01 Izvirni znanstveni članek

UDK 94(100)"1914/1918"
929.5Gabrijelčič

Prejeto: 1. 4. 2019

Miha Šimacasist. dr., Teološka fakulteta UL, Poljanska c. 4, p. p. 2007, SI-1001 Ljubljana
e-pošta: miha.simac@teof.uni-lj.si

Po bratovih stopinjah: Mihael Gabrijelčič (1891–1916)

IZVLEČEK

Pričujoči prispevek na podlagi arhivskih dokumentov in časopisnih prispevkov predstavlja življenjsko pot Mihaela Gabrijelčiča, mlajšega brata nadporočnika Egona Gabrijelčiča (1888–1915), in njegovo udejstvovanje v času prve svetovne vojne. Prispevek tako zaokroža in dopolnjuje družinsko zgodbo znane primorske družine uglednega pravnika Mihaela Gabrijelčiča (1854–1944).

KLJUČNE BESEDE

24. pehotni polk, prva svetovna vojna, Mihael Gabrijelčič, italijansko bojišče, odlikovanja

ABSTRACT

FOLLOWING IN HIS BROTHER'S FOOTSTEPS: MIHAEL GABRIJELČIČ (1891–1916)

Based on archival documents and newspaper articles, the contribution presents the life of Mihael Gabrijelčič, the younger brother of Senior Lieutenant Egon Gabrijelčič (1888–1915), and his military engagement in the First World War. In this way, the contribution follows and completes the story about the family of the distinguished lawyer from the Littoral, Mihael Gabrijelčič (1854–1915).

KEY WORDS

24th Infantry Regiment, First World War, Mihael Gabrijelčič, Italian battlefield, decorations

Uvodna beseda

Leta 2011 je bil v prvi številki 60. letnika *Kronike* objavljen prispevek o hrabrem junaku tržaškega pehotnega polka, nadporočniku Egonu Gabrijelčiču (1888–1915).¹ Takrat mi še ni bilo znano, da se je tako hrabro držal tudi njegov mlajši brat Mihael. Pričujoči krajši zapis skuša na podlagi zbranih dokumentov vsaj na kratko orisati in predstaviti tudi njegovo življenjsko pot ter je tako neke vrste nadaljevanje oziroma dopolnitev družinske zgodbe Gabrijelčičevih.

Selitve družine Gabrijelčič

Pravnik Mihael Gabrijelčič (1854–1944) je bil v sodnijski službi, sprva v Labinu, od leta 1884 pa v Tolminu. Tam si je ustvaril družino s Terezijo pl. Premerstein. Leta 1887 se jima je rodila hči Emilija Matilda Juliana, leto dni pozneje, 3. junija 1888, pa sin Egon.² Dve leti pozneje, poleti 1890, se je sodni pristav Mihael Gabrijelčič poslovil od Tolmina in bil premeščen v Podgrad. *Edinost* je o tem objavila prispevek in poročevalec je obširno poročal o Gabrijelčičevi priljubljenosti: »Ni poznal razločka stanu, bil je prijazen z vsakim. Čislali smo ga kot uradnika, človekoljuba in narodnjaka. Želeče dobrega sveta, obračalo se je ljudstvo rado do njega. Pogrešali ga bodemo prav hudo, kajti pri našem sodišču bil je on jedini slovenščine popolnoma več uradnik. Žnjim [sic!] se je mogel gorjan naš tako zaupljivo pogovarjati, kakor doma se svojim sosedom, kajti Gabrijelčič je povsem poznal potrebe ljudstva našega. /.../ Fin svoj takt in čist svoj značaj pokazal je tudi s tem, da je – ozir je-majoč na čudne Goriške odnošaje – odklonil od neke znane strani ponujeno mu deželnozborsko kandidaturu. Vsak pravi in pošteni Slovenec mora mu biti na tem hvaležen. Zapustil nas je torej g. Gabrijelčič; ali mi njega ne bodemo pozabili, ampak ohranili mu bodemo hvaležen spomin. Podgradcem pa častitamo [sic!], da so dobili tega gospoda v svojo sredo.«³ O njegovem imenovanju za sodnika v Podgradu so poročali tudi drugi slovenski časopisi.⁴

Družina se je tako preselila v Podgrad, kjer je oče opravljal službo okrajnega sodnika. Nastanila se je v Podgradu št. 1 in prav tam je 16. novembra 1891 luč sveta ugledal nov družinski član. Rojen je bil namreč mlajši Egonov brat, ki so mu ob krstu dali ime Mihael Rafael.⁵ Toda tu je družina nato ostala le še kratek čas, saj so časopisi že januarja 1892 poročali o novi očetovi premestitvi: »Okrajni sodnik v Podgradu, Mihael Gabrijelčič, premeščen je v jednaki

lastnosti v Ajdovščino; sodni adjunkt pri okrožnem sodišču goriškem, Matija Rutar, pa je imenovan okrajnim sodnikom v Podgradu.«⁶ Družina je nato živel v Ajdovščini vse do očetovega imenovanja za deželnega sodnega svetnika v Gorici, o čemer je leta 1898 poročalo časopisje.⁷ Prav tistega novembra pa je bila, že v Gorici, rojena še najmlajša hči, ki so jo krstili za Mileno Marijo.⁸ V Gorici je družina živela vse do leta 1906, ko je oče Mihael znova napredoval in bil imenovan za višjega sodnega svetnika v Trstu.⁹ Toda tudi to ni bila poslednja selitev družine. Že leta 1909 so se pojavile govorice, ki so jih priobčili tudi v *Slovencu*, in sicer da naj bi bil višji sodni svetnik Mihael Gabrijelčič imenovan za »predsednika okrožnega sodišča v Gorico«.¹⁰ Državne oblasti pa so imele drugačne načrte. Gabrijelčič je bil tega leta sicer res premeščen, vendar ne v Gorico, pač pa na Dunaj, saj so ga imenovali za dvornega svetnika »najvišjega sodnega in kasacijskega sodišča«.¹¹ Na vrhovnem sodišču je deloval vse do zloma monarhije leta 1918, ko se je vrnil v Ljubljano in kot dvorni svetnik na tamkajšnjem apelacijskem sodišču deloval vse do upokojitve leta 1922.¹²

Gimnazijski maturant

Vse te selitve so seveda vplivale tudi na otroke, ki so obiskovali šole po različnih krajih, pač v skladu s tem, kje je služboval oče. Sin Egon si je po štiriletni nižji gimnaziji v Gorici izbral vojaško pot in šolanje nadaljeval v vojaški kadetnici v Mariboru, mlajši sin Mihael pa je obiskoval gimnazijo. Iz letnega poročila tržaške gimnazije razberemo, da je vsaj zadnji, 8. razred gimnazije zanesljivo obiskoval v Trstu. Iz zapisa v letopisu gimnazije pa lahko razberemo še, da je v gimnazijskih letih morda imel težave. O dolžini šolanja oziroma obiskovanja gimnazije je pri njem namreč zabeleženo, da je ustanovo obiskoval 9 let.¹³ Kje in kdaj naj bi se mu zalomilo, za zdaj ostaja uganka. Zato pa vemo, da je v Trstu potem uspešno opravil maturo. O opravljenih zrelostnih izpitih na tržaški c. kr. državni gimnaziji je poleti 1911 poročala tržaška *Edinost*: »Na tukajšnji državni gimnaziji, je maturiralo letos 37 dijakov, med temi 12 Slovencev in 1 Srb. Od teh so napravili zrelostni izpit vsi in sicer: Kordan Viktor (z odliko), Kuščer Vladimir, Lubec Božidar, Malalan Fran, Rešaver Fran, Stanič Anton, Vračko Dragotin, Zobec Anton, Gabrijelčič Mihael, Goriup Danilo, Vrtovec Dragotin, Vovk An-

⁶ *Edinost*, 13. 1. 1892.

⁷ *Novice*, 11. 11. 1898, str. 447.

⁸ Za posredovane rojstne podatke se zahvaljujem Heleni Spanring.

⁹ *Prim. Soča*, 17. 11. 1906.

¹⁰ *Slovenec*, 21. 1. 1909.

¹¹ *Narodni dnevnik*, 22. 3. 1909.

¹² Šimac, Nadporočnik Egon Gabrijelčič, str. 96.

¹³ *Jahresbericht des k. k. Staats-Gymnasiums Triest*, str. 80.

¹ Šimac, Nadporočnik Egon Gabrijelčič, str. 95–102.

² Prav tam, str. 96.

³ *Edinost*, 30. 7. 1890.

⁴ *Prim. Slovenski narod*, 4. 7. 1890.

⁵ Za posredovane rojstne podatke se zahvaljujem Heleni Spanring.

ton in Srb Kosić Mirko Mrgna. Mladim prijateljem naše iskrene čestitke!¹⁴ Od vseh, ki so takrat opravili maturo na omenjeni gimnaziji, se je kar 16 kandidatov odločilo za študij prava, trije za medicino, pet za filozofijo, pet za teologijo, trije za tehnične vede, dva za državno službo (*Staatsdienst*), trije za rokodelstvo in trije za študij na Kmetijski visoki šoli (*Hochschule für Bodenkultur*).¹⁵ Med slednjimi je bil tudi Mihael Gabrijelčič.

Visoka šola za kmetijstvo

Omenjeni visokošolski zavod je bil ustanovljen leta 1871 in je uka željnimi študentom vrata prvič odprl oktobra 1872.¹⁶ V poznejših letih so o šoli večkrat poročali časopisi. Iz *Novice* je mogoče razbrati, da se je vodstvo šole leta 1874 na uredništvo tega časopisa obrnilo s prošnjo, naj časopis bralce seznanji z nauki in izobraževanjem, ki ga izvajajo na tej šoli. *Novice* so mu ugodile in predstavile učni načrt, v uvodu pa zapisale: »Našim bralcem je znano, da so na Dunaji naredili veliko šolo za kmetijstvo (*Hochschule für Bodenkultur*). To učilišče se bolj peča z visoko učenostjo v vednostih, ki zadevajo kmetijstvo, kakor pa s praktično izurjenostjo svojih učencev in traja 3 leta. Če ima mladeneč posebno veselje do kmetijstva pa tudi premoženje za večletno učenje, naj stopi v to šolo, predno gre v drugo višo šolo kmetijstva s praktičnimi nauki in dejanskimi vajami.« Šolski učni načrt pa so predstavili v kratkih točkah: 1. »Naturoznanske vednosti: fizika, klimatologija in meteorologija, kemija, fizijologija rastlin, anatomija in fizijologija naše domače živine; 2. Narodno gospodarstvo in pravo-znanstvo: zgodovina in statistika [sic!], žitne kupčije, finančno znanstvo, posebno z ozirom na Avstrijsko davkarstvo, kmetijstvo kot obrtniško podvzetje, znanstvo postav, ki zadevajo kmetijstvo, znanstvo kazenskih postav, ki se tičejo kmetijstva in gozdarstva, znanstvo občinskih postav; 3. Nauki iz posameznih vednosti: znanstvo kmetijskih strojev (mašin), sušenje zemljišč, znanstvo zemlje in gnoja, setev rastlin sploh, obdelovanje senožit in pašnikov, setev posameznih rastlin, znanstvo živinskih rodov in živinoreja, ovčjereja in znanstvo volne, bolezni domače živine, znanstvo v zidani kmetijskih poslopij, kratko gozdarsko gospodarstvo, tehnologija anorganičnih snovi, trgovski gnoj, izdelovanje sladkora [sic!]; 4. Nekatere praktične vaje, 5. Francoski in angleški jezik.«¹⁷

O šoli in spremembah na njej ter o morebitnih razpisih štipendij je pozneje še večkrat poročalo slovensko časopisje. *Novice* so 27. septembra 1876 mladenci pozivale, naj vložijo prošnje za šolanje na tej ustanovi, saj sta bili za šolsko leto 1876/77 razpisani

dve državni štipendiji v višini po 400 goldinarjev. K prošnji so kandidati morali priložiti ubožstveno spričevalo in spričevalo zrelosti, torej potrdilo o opravljeni maturi.¹⁸

Ime te visokošolske ustanove se je tekom let v slovenskem jeziku različno zapisovalo, od nemškega izvirnika do različnih prevodov. O tem je posebej poročal *Slovenski narod* leta 1909, ko je objavil poslanico akademskega društva »Kras«, namenjeno slovenskim abiturientom. V opombi k naslovu so v uredništvu zapisali: »Z ozirom na dejstvo, da se še vedno 'Hochschule für Bodenkultur' celo v slovenskih uradnih listinah popolnoma napačno prevaja in titulira z najkonfuznejšimi naslovi, bodi tu pribito, da se glasi njen edino pravilni slovenski naslov: Zemljedelska visoka šola. Ta izraz rabijo tudi Čehi in drugi Slovani, ter edino prav označuje vse tri smeri ali stroke te visoke šole, t. j. poljedeljsko [sic!] inženirsko, gozdno inženirsko in kulturno inženirsko.« Študentje so v poslanici opisali delovanje društva v minulem letu, predvsem pa so se osredotočali na abituriente in jim priporočali študij na tej šoli. Ob tem so skušali postreči tudi s podatki o zaposlitvi in potrebah ministrstev ter drugih institucij po takšnih strokovnjakih. Takšno poročilo in povabilo gimnazijskim maturantom so očitno podali že leta 1908, kar pa v časopisih ni bilo najbolje sprejeto. V poslanici so namreč zapisali: »Predno pa preidemo k stvari sami, moramo posvetiti par besedi onim gospodom, ki so nas hoteli lansko leto radi našega takratnega dopisa in vabila smešiti in ga imenovati "nepotrebno agitacijo". Storimo to zato, ker je to njihovo smešenje imelo deloma tudi uspeh in slabe posledice za slovenski zemljedelski naraščaj. Naš lanski dopis je imel razmeroma lep uspeh. Oktobra meseca 1908 je prišlo 8 slovenskih abiturientov na zemljedelsko visoko šolo, a žal, vsled takih neosnovanih govoric sta dva kmalu opustila svoj načrt in zopet odšla. Zato nujno priporočamo vsem onim, ki niso doma v naših razmerah, da uporabljajo svojo zgovornost v boljše namene.« Drži pa, kar so študentje sami obžalovali, da so leta 1908 priporočali predvsem študij gozdarstva, manj poljedelstva in še manj kulturno inženirstvo. V spomenici so to obžalovali, saj je bilo povpraševanje po takšnih kadrih očitno veliko. Ob tem so opisali tudi študij »kulturne tehnike«. Študijski program za to smer so popolnoma preuredili in dopolnili leta 1905: »Njegova študijska doba traja 8 semestrov, lahko dela doktorat in je torej pravi inženir kulturne tehnike. Njegovo polje je hidrotektonika v najširšem pomenu besede. Vodno stavbenstvo se zanj predava 6 semestrov, torej 2 semestra več nego stavbenemu inženirju. Drugi glavni predmeti njegovi so: kulturno tehnično stavbenstvo, strojno stavbenstvo (izvzemši železnih konstrukcij), pa tudi iz elektrotehnike se mu nudi, kolikor jo potrebuje pri svojih delih.« Ne-

¹⁴ *Edinost*, 12. 7. 1911, str. II.

¹⁵ *Jahresbericht des k. k. Staats-Gymnasiums Triest*, str. 80.

¹⁶ Več o šoli glej: *Die Universität für Bodenkultur*.

¹⁷ *Novice*, 2. 9. 1874, str. 1, Velika šola za kmetijstvo na Dunaji.

¹⁸ *Novice*, 27. 9. 1876, str. 1, Razpis konkursa.

kaj besed so namenili tudi gozdarstvu, saj so številni menili, da je študentov na tej smeri preveč in zato ni jasno, kam bi z njimi in njihovo zaposlitvijo. Akademsko društvo je takšne trditve pobijalo s podatki in primerjavami z drugimi deželami in narodnostmi ter predstavilo nekaj podatkov o zaposlitvi v domačem okolju: »Gozdnemu inženirju so odprte tri poti v državni službi: 1. politična, 2. k državnim domenam in 3. k zagrajevanju hudournikov. Skoro pri vsaki politični oblasti je nastavljen 1 gozdni inženir. Oglejmo si te službe n. pr. na Kranjskem. Tu imamo 1 deželnega gozdnega nadzornika in 6 gozdnih inženirjev. Nadzornik je Italijan, 3 inženirji Nemci in torej le 3 Slovenci in to na Kranjskem! Gozdnodomenske službe za Slovence pridejo v poštev pri gozdnodomenski direkciji v Gorici. Le-ta ima sledeče gospodarske okraje: Dol, Gorica, Šmohor, Idrija I., Idrija II., Klano, Kostanjevica, Meleda, Millstatt, Montona, Gornja Bela, Paklenica, Zadoljica, Sachsenburg, Trbiž, Trnovo pri Gorici, Bled, Beljak, Kotiče. Evo vam mest za slov. gozdne inženirje na slovenskem ozemlju, a slovenske gozdne inženirje v teh krajih naštejemo na prste ene roke!«¹⁹

Ob zanimivem opisu študijskih smeri in podatkih, ki so jih člani akademskega društva navajali v spomenici, se zdi, da je poziv in zapis uredništva ostal spregledan, saj so ime šole še vedno prevajali kot c. kr. kmetijska visoka šola na Dunaju. *Gospodarski glasnik* je leta 1912 poročal, da so na visoki šoli takrat prvič izdali *Vestnik kmetijskih stolic*, s katerim »stopa tudi c. k. kmetijska visoka šola na Dunaju v vrsto onih visokošolskih zavodov, ki objavljajo sadove svojih znanstvenih raziskovanj v lastnem vestniku v ta namen, da postanejo te objave pristopne kolikor mogoče najširšim krogom.«²⁰

V vojaški suknji enoletnega prostovoljca

V kolikšni meri so pobude in zapisi v časopisih vplivali na izbor življenjske poti mladega Gabrijelčiča, je danes težko reči. Družinska ustna tradicija pravi, da se je Mihael odločil za študij gozdarstva na tej visoki šoli tudi zato, ker je bil rad aktiven, pri čemer mu je lahko koristil tudi svinčnik, saj mu je bilo risanje zelo pri srcu. Na to opominja njegova ohranjena skicirka. Mladi Mihael se je po končani gimnaziji torej napotil na Dunaj, kjer ni imel težav z nastanitvijo. Sodil je torej med srečne študente, kakor je zapisal Alojz Cindrič, ki so lahko stanovali »pri starih ali sorodnikih«.²¹ Na Dunaju je namreč že živila njegova družina, saj je bil, kakor že omenjeno, oče poklican za člana Vrhovnega in kasacijskega sodišča. Mihael je torej prišel v univerzitetno središče, kjer pa

se tiste jeseni 1911, kot se zdi, še ni vpisal na visokošolski zavod. Takrat si je namreč skoraj gotovo nadel vojaško suknjo enoletnega prostovoljca. Opravljena matura mu je, tako kot drugim, dajala pravico do služenja vojaškega roka kot enoletni prostovoljec. Institut enoletnega prostovoljca so v cesarske oborožene sile vpeljali po vojaških reformah leta 1868. Ob uvedbi obveznega služenja vojaškega roka so v zakonu predvideli tudi nekaj privilegijev in ugodnosti, ki so bile pisane na kožo predvsem izobraženim mladim fantom, da so lahko namesto triletno službe vojaško dolžnost odslužili v enem letu. Zakonsko določilo se ni spremenilo niti z novim vojnim zakonom iz leta 1889, ko je to vprašanje podrobneje opredeljeval 25. člen. Enoletni prostovoljci so po tem členu imeli tudi možnost, da so si sami izbrali enoto, v kateri so želeli služiti: »Enoletnim dobrovoljcem je na voljo dano, da si smejo izbrati krdelno četo, a onim, ki svoje nauke na višjih učiliščih nadaljujejo, na voljo je tudi, da si izberó leto za enoletno prezentno službo; vendar ni dopuščeno prezentno službo odlagati čez 1. dan oktobra onega leta, v katerem dovršijo 24. leto svoje dobe.«²² Enoletno »prezentno službo« so praviloma morali odslužiti na svoje stroške, ob predložitvi ubožstvenih spričeval pa so lahko služili na državne stroške: »Oni dobivajo ob državnem trošku obleko, opravo, živež in stanišče, a ne smejo se vdružati v konjištvo.«²³

Mihael Gabrijelčič je kot enoletni prostovoljec torej imel možnost, da si sam izbere enoto, v kateri bi služil. O tej možnosti je nekaj besed v svojih zapisih napisal tudi pravnik Josip Rus (1893–1985), ki je ob izbruhu vojne tudi sam imel položaj enoletnega prostovoljca. Kot zapis poznejše vidne osebnosti v slovenskem prostoru je morda zanimiv tudi za današnjega bralca, zato ga navajam nekoliko bolj obširno:

»Status enoletnega prostovoljca je dobil vsakdo, ki je končal srednjo šolo. Privilegij torej ni temeljil na imovinskem stanju, ampak na izobrazbi. Kljub temu da se Avstrija ni prištevala med najbolj moderne države, je vendarle v nekaterih pogledih uveljavljala povsem moderna načela. Tako na primer nihče ni mogel postati oficir brez srednješolske izobrazbe. Možnost za izbiro vojaške enote poleg tega pove, da je bila Avstrija dokaj liberalna država, saj je dopuščala pogodbene odnose celo v vojski, v mojem primeru s pravico do svobodne izbire vojaške enote.

Kot enoletni prostovoljec sem si že pred začetkom vojne izbral 8. domobranski polk s sedežem v Pragi. Za sedanje generacije je to seveda nenavaden pojav, vendar je treba vedeti, da Avstrija ni bila nacionalna država in zato narodnostne meje niso v nič-

¹⁹ *Slovenski narod*, 3. 7. 1909, Zemljedeljska visoka šola na Dunaju.

²⁰ *Gospodarski glasnik*, 1. 4. 1912, str. 59, *Vestnik kmetijskih stolic*.

²¹ Cindrič, *Študenti s Kranjske*, str. 236.

²² Zakon iz 11. aprila 1889, s katerim se uvaja nov vojni zakon. Dostopen na spletu: <http://alex.onb.ac.at/cgi-content/alex?id=rsl&datum=1889&page=129&size=45> (zapis z dne 1. 2. 2019).

²³ Prav tam.

mer opredeljevale enotnega srednjeevropskega prostora, ki ga je pokrivala avstro-ogrška država. Zaradi tega je bilo povsem normalno, da si je lahko slovenski enoletni prostovoljec izbral češko vojaško enoto. Ta konkreten primer morda zelo nazorno pove, da je bila Avstrija pravna država, ne pa na nacionalnih ali nekkih drugih pravicah. Konflikta med nacionalnostjo in državo enostavno ni bilo.«²⁴

Mihael Gabrijelčič si je kot enoto, v kateri je želel odslužiti vojaški rok, izbral 24. galicijsko-bukovinski pehotni polk. Ta enota je nosila ime po svojem takratnem »imejitelju«, generalu konjenice Heinrichu Ritter Kummer von Falkenfeldu (1852–1929), zato so jo označevali kot *polk Ritter von Kummer Nr. 24*. Zgodovina enote je segala v prvo polovico 17. stoletja. Kot ustanovno leto so v knjigi navajali leto 1630, ko je vojake zbral polkovnik Julius grof Hardegg (1594–1684).²⁵ Naborno območje polka je bilo v času Gabrijelčičeve vojaške službe na področju Kolomeje, enota sama pa je leta 1911 in vse do začetka leta 1914 imela na Dunaju stacioniran štab, in sicer na Gablenzgasse 62, v XVI. dunajskem okraju. Tam so bili tudi II., III. in IV. bataljon, I. pa je bil v domači Kolomeji.²⁶ V začetku leta 1914 so IV. bataljon poslali v Bosno in Hercegovino.²⁷ Gabrijelčič si je to enoto najbrž izbral zato, ker je bila stacionirana na Dunaju in mu ni bilo treba oditi drugam. Verjetno pa je bilo tu tudi več prostih mest, saj si je večina enoletnih prostovoljcev najbrž želela služiti pri eminentnejši enoti, denimo pri znamenitem 4. dunajskem pehotnem polku *Hoch-und-Deutschmeister*. Tako je s to odločitvijo rešil vprašanje vojaške službe in nastanitve, saj je ostal kar »doma« pri svoji družini.

Solanje enoletnega prostovoljca je potekalo pri enotah in bilo razdeljeno na tri sklope. V prvem delu je bil vojaški novinec deležen osnovnega usposabljanja in spoznavanja vojaškega življenja, drugi del pa je bil namenjen tistim znanjem, ki jih bo kot bodoči častnik cesarske armade potreboval: od taktike in vojaške administracije do praktičnih vaj na terenu in v vojašnicah. Ob tem se je dodobra seznanjal z ustrojem vojske in posebnostmi posameznih enot, katerih del je bil. Po uspešno opravljenem drugem delu, ki so ga komisijsko ocenjevali, je lahko vsak kandidat napredoval do naslovnega, titularnega čina desetnika (*Korporal*). Tretji del je bil namenjen vojaškemu poveljevanju in delovanju. Titularni desetnik je bil odgovoren za disciplino in vodenje posameznih vo-

*Kadet Mihael Gabrijelčič
(hrani: Helena Spanring, Ljubljana).*

jakov ali manjših enot, kar so budno spremljale oči nadrejenih podčastnikov in častnikov.²⁸

Ob koncu enoletnega službovanja so bili enoletni prostovoljci podvrženi preizkušnji v teoriji in praksi – opravljali so izpite. Ti so bili sestavljeni iz praktičnega dela (poveljevanje v praksi, vodenje enote itd.) in teoretičnih predmetov. Ocenjevalci oziroma člani komisije pa so bdeli tudi nad moralnim značajem in poročali o aktivnem udejstvovanju, o čemer so o posameznem enoletnem prostovoljcu poročali poveljujoči podčastniki. Na podlagi tega so enoletne prostovoljce ocenjevali in odločali o tem, ali so uspešno opravili izpit in postali rezervni častniki ali ne.²⁹ Če kandidat ni uspešno opravil izpita, je zakon določal: »Taki enoletni dobrovoljci, ki ne ustrezajo pri tej preskušnji, dolžni so drugo leto prezentno služiti pri pododdelkih njihovega krdele, in tu jim je na voljo, odslužiti službo o svojem trošku z blago-ugodnostjo, da smejo zunaj vojašnice stanovati.« Zakon je dovoljeval, da so lahko po preteku leta spet pristopili k izpitom, in če so bili uspešni, so lahko bili razvrščeni v rezervni sestav častniškega zbora.³⁰

²⁴ Rus, *Zapiski iz življenja Josipa Rusa*, str. 49.

²⁵ O zgodovini enote do začetka 20. stoletja glej: Procházka, *Geschichte des k. k. Infanterie-Regimentes*. – Od leta 1910 je bil novi t. i. imejitelj galicijsko-bukovinskega polka general konjenice Heinrich Ritter Kummer von Falkenfeld.

²⁶ Prim. *Schematismus 1913*, str. 548.

²⁷ Za podatek in vso pomoč se zahvaljujem zgodovinarju Klemenu Lužarju.

²⁸ Povzeto po: Zehetbauer, *Die »Einjährigen«*, str. 45.

²⁹ Prav tam.

³⁰ Zakon iz 11. aprila 1889, s katerim se uvaja nov vojni zakon.

Mihael Gabrijelčič je uspešno zaključil vojaško šolanje in se vrnil v civilno sfero, kjer ga je čakalo nadaljnje izobraževanje. Po podatkih iz ohranjenih dokumentov, ki jih je posredoval dipl. ing. Peter Wiltsche, se je Mihael Gabrijelčič na visokošolski zavod prvič vpisal 12. oktobra 1912 in bil inskribiran za zimski semester 1912/1913.³¹ Ko je že začel s študijem in poslušanjem predavanj, je na novega leta dan, kakor je bilo pričakovati, v časopisju izšel zapis o povišanju v vojaških vrstah. 1. januarja 1913 je to povišanje doletelo tudi Mihaela Gabrijelčiča, saj je takrat uradno postal rezervni kadet pri 24. galicijskem pehotnem polku.³²

Na bojišču s 24. pehotnim polkom

Študijska leta so mirno tekla in Gabrijelčič si je novo znanje nabiral ob opravljanju študijskih obveznosti. 13. junija 1914 je opravil še zadnji izpit v tistem semestru.³³ Zdelo se je, da bo takrat znova lahko užival brezskrbne počitniške dni, a so svetovni dogodki to preprečili. Po atentatu na avstro-ogrskega prestolonaslednika in njegovo ženo je sledila doba pričakovanj in ugibanj, ki se je končala mesec dni pozneje z vojno napovedjo Srbiji. Namesto brezskrbnih dni se je torej Gabrijelčič, kakor številni drugi, znašel v vojašnici. Njegova enota je bila poslana na vzhodno bojišče.

Ob prvem večjem septembrskem spopadu se je v bojnem metežu znašel tudi mladi Gabrijelčič. Dogajanje v prvih septembrskih dneh je mogoče razbrati iz poročila poveljujočega polkovnika Franza Schnetzera. Tu izvemo, da je bil polk v noči z 8. na 9. september južno od Podwzierynieca. Ob 5. uri zjutraj je prišel ukaz, da se mora enota pomakniti približno 1000 korakov zahodno, na koto 285, kjer naj bi skupaj z 41. in 44. pehotnim polkom sestavljala armadno rezervo pod poveljstvom nadvojvode Jožefa. Ob 10. uri in 25 minut je s poveljstva 59. pehotne brigade prišel nov ukaz, naj se polk premesti proti Gris-kachu in se tam prerazporedi. Ob teh aktivnostih se je s prve linije umaknilo več honvedskih stotnij. Polkovnik Schnetzer je zapisal: »Brigadni polkovnik Benke je od mene zahteval, naj se polk uporabi, da bi se razrešila situacija. Te nisem imel za zelo nevarno, da bi si drznil brez ukaza dati iz rok armadno rezervo. To sem mu tudi poročal, vendar sem ukazal, naj bo polk v pripravljenosti po naslednji ureditvi, da bi lahko enota ob morebitni krizni situaciji aktivno ukrepala: I. bataljon na obeh straneh ceste, III. ba-

taljon je bil na desnem krilu, II. bataljon pa za njima v sredini. Ker do kritične situacije potem ni prišlo, sem ob 1. uri popoldne odredil napredovanje polka k brigadnemu poveljstvu.« Polkovnik pa je šele takrat izvedel, da je bil 44. pehotni polk, ki bi moral biti na njihovi desni strani, vpleten v boje levo od njih. Takoj so sledili novi ukazi. Polkovnik Schnetzer je takrat med drugim ukazal, naj se tretji bataljon takoj poda v boj v začrtani smeri, ostala dva bataljona pa sta mu sledila na desni strani. Polkovnik je v poročilu o tem zapisal: »III. bataljon je bil zapleten v zelo hude spopade do 5. ure popoldne. Druga dva bataljona, ki sta šla skozi močvirje in gost gozd ter sta zatem zaostala, sta se priključila napadu na desnem krilu kote 305. Pri tem sta zajela kar nekaj vojnega plena in vzdržala na osvojenih položajih. Je pa napad terjal precej žrtev, med katerimi je bilo veliko častniškega kadra.« Polkovnik je naštel, da so padli trije častniki (nadporočnik in dva poročnika), 180 mož je bilo ubitih, ranjenih in pogrešanih. Med ranjenimi častniki so bili tudi stotnika Pirnik in Lujanovics ter poročniki Kajicek, Kučera in Gabrijelčič.³⁴

Prva odlikovanja in okrevanje

Zanimivo je, da ga je tu polkovnik omenjal že kot poročnika, v resnici pa je bil takrat še vedno rezervni kadet. Gabrijelčič je bil težko ranjen v glavo in njegova rana je bila resna, kakor je poročalo časopisje. Tržaška *Edinost* je 29. septembra objavila vest o obeh bratih Gabrijelčič. Starejši Egon je bil 8. septembra lažje ranjen v levo roko, kar mu je prineslo kratek dopust in obisk staršev pred vnovično vrnitvijo na fronto, o mlajšem bratu Mihaelu pa so poročali: »Mlajši sin g. dvor. svetnika Gabrijelčiča, ki je bil praporščak pri 24. pešpolku, je bil dne 9. septembra težko ranjen v bitki pri Komornu pod Lvovom. Zadel ga je šrapnel v glavo in se nahaja sedaj v Rothschildovi bolnišnici na Dunaju.«³⁵ Domače ustno izročilo pravi, da je zaradi te rane, ki so mu jo oskrbeli izvrstni kirurgi, dobil vstavljen srebreno ploščico. Posledično naj bi bil razglašen za nesposobnega za vojaško službo.³⁶ Dejstvo je, da vojske Mihael Gabrijelčič ni zapustil in tudi nobenega akta, ki bi govoril o tem, da bi bil za vojsko nesposoben, doslej ni bilo mogoče najti. Zato pa je bila njegova pogumna drža večkrat deležna priznanj in pohval. O njej je poročalo časopisje, izpričujejo pa jo tudi nekateri odkriti dokumenti. Ze 10. oktobra 1914 je dunajsko časopisje poročalo o posameznih drznih dejanjih vojakov in podčastnikov, ki so proslavili armado na bojnih poljanah. V *Österreichische Volks-Zeitung* so pod naslovom *Aus dem Goldenen Buche unserer Armee* objavili se-

Dostopen na spletu: <http://alex.onb.ac.at/cgi-content/alex?a id=rsl&datum=1889&page=129&size=45> (zapis z dne 1. 2. 2019).

³¹ Peter Wiltsche, Gabrijelčič Michael – Immatrikulation (elektronsko pismo z dne 5. 2. 2015 hrani avtor) (dalje: Wiltsche, Gabrijelčič Michael).

³² *Neues Wiener Tagblatt*, 1. 1. 1913, str. 35.

³³ Peter Wiltsche, Gabrijelčič Michael.

³⁴ ÖStA, KA, Adtk, Gefechtsberichte, Ktn. 1842, IR. 24.

³⁵ *Edinost*, 29. 9. 1914, str. II.

³⁶ O spominih na Mihaela je poročala Helena Spanring (elektronsko pismo z dne 26. januarja 2015 hrani avtor).

Mihael Gabrijelčič s prvimi odlikovanji za hrabrost v krogu svoje družine (hrani: Helena Spanring, Ljubljana).

znam odlikovanih fantov, ki so prejeli zlato medaljo za hrabrost ali srebrno medaljo za hrabrost 1. in 2. razreda. Med drugim so tu opisali dejanje mladega kadeta 24. pehotnega polka Mihaela Gabrijelčiča: »... hat durch sein mutiges und beispielgebendes Verhalten zur Erstürmung einer Höhe, auf der zwanzig feindliche Kanonen erbeutet wurden, wesentlich beigetragen, wobei er schwer verwundet wurde.«³⁷ Časopisni poročevalec je pravzaprav navajal skorajda dobeseden zapis predloga za Gabrijelčičevo odlikovanje s srebrno medaljo za hrabrost 2. razreda.³⁸ O tem odlikovanju je uradni razglas prišel šele nekoliko pozneje; 16. oktobra 1914 je uradni list armade, ki je poročal o povišanjih in odlikovanjih, ponatisnil *Wiener Zeitung*,³⁹ dan pozneje pa je notico o odlikovanju objavil tudi *Slovenski narod*: »Odlikovan junak. Rez. kadet, slušatelj poljedelske visoke šole Mihael Gabrijelčič, sin dvornega svetnika pri najvišjem sodišču na Dunaju M. Gabrijelčiča je bil odlikovan s srebrno hrabrostno svetinjo. V bitki pri Grodku ga je šrapnelska kroglja opasno ranila, vendar se mu je

stanje že znatno obrnilo na bolje.«⁴⁰ Časopis ni navedel podrobnosti, pa tudi tega ne, s katero »hrabrostno svetinjo« je bil Mihael odlikovan. Zanimivo pa je, da je časopisje o njegovem odlikovanju kaj kmalu znova poročalo. *Neues Wiener Tagblatt* je 29. oktobra 1914 pisal, da je bil rezervni kadet Gabrijelčič to pot odlikovan s srebrno medaljo za hrabrost 1. razreda.⁴¹ Iz poznejših dokumentov je razvidno, da je dejansko prejel tudi to odlikovanje, vendar pa je bilo iskanje predloga, ki bi pojasnil, zakaj ga je dobil, doslej neuspešno.

Mihael je po težki poškodbi dolgo okreval v domačem okolju na Dunaju, kjer je izvedel za bratovo smrt in iz časopisja za njegovo junaško držo na bojnih poljanah. Ob vračanju z bojišča so se pri njih doma gotovo oglašali mnogi, ki so Egona Gabrijelčiča poznali in so družini želeli izreči sožalje, obenem pa se pozanimati o stanju mlajšega brata Mihaela. Ta je najbrž prav v domači hiši dočkal prvo povišanje, in sicer v čin poročnika v rezervi. *Slovenec* je to izvedel že nekoliko pred uradnim imenovanjem in o Gabrijelčičevem povišanju poročal že 20. februarja 1915,⁴² uradno pa je Mihael v čin rezervnega poročnika napredoval s 1. marcem tega leta.⁴³ Po koncu okrevanja se je novopečeni rezervni poročnik Gabrijelčič znašel v zalednih službah. Kdaj točno, je težko

³⁷ *Österreichische Volks-Zeitung*, 11. 10. 1914, str. 8.

³⁸ V predlogu za srebrno hrabrostno medaljo 2. razreda so o Mihaelu zapisali, da gre za pogumnega častnika, ki se ga lahko postavi za zgled v vseh preteklih bojih in ki se je posebej izkazal z ravnanjem med napadom na koto 305, severozahodno od Ryczychowa, ko so zasegli 20 sovražnih topov. Ob tem napadu je bil Gabrijelčič težko ranjen. V: ÖStA, KA, NBA, MBA, Ktn. 2, Nr. 2273, 2343 in OBA, Ktn. 5, Nr. 2670 b, Gabrijelčič Michael. – Časopisni poročevalec je torej imel dober dostop do vojaške pisarne.

³⁹ *Wiener Zeitung*, 16. 10. 1914, str. 4.

⁴⁰ *Slovenski narod*, 17. 10. 1914, str. 3.

⁴¹ *Wiener Neues Tagblatt*, 29. 10. 1914, str. 12.

⁴² *Slovenec*, 20. 2. 1915, str. 3.

⁴³ ÖStA, KA, OBA – SW, Ktn. 19, Nr. 12400, Leutnant in der Reserve, Gabrijelčič Michael.

Mihael Gabrijelčič kot učitelj na šoli za rezervne častnike na Ogrskem (brani: Helena Spanring, Ljubljana).

reči, vemo pa, da je bil zanesljivo nekaj časa učitelj na šoli za rezervne častnike na Ogrskem. Vojaški obveznik Zorko Prelovec je v pismu popisal svoje »selitve« po ogrski deželi iz kraja v kraj. Iz pisma gre razbrati, da je bil poslan v častniško šolo. O šolanju je med drugim zapisal: »Sem pač šolarček. Nekoliko star že, a je mnogo starejših. Vseh skupaj nas je tako po priliki 650. Pridno nas vežbajo in pripravljajo 'za dom med bojni grom.' Stanujemo v barakah za topove, med milijoni živalic, dobro skačejo. Šolo imamo v veliki jahalnici. Poučuje tudi Slovenec, z malo in veliko srebrno medaljo odlikovani poročnik Mihael Gabrijelčič, brat padlega nadporočnika Egona Gabrijelčiča. V častniški šoli so poleg mene še Slovenci, prijatelj učitelj Rudolf Pleskovič in dr. Bogomir Božič (oba iz Idrije), Pahernik (Vuhred na Štajerskem) in Rejc (doma iz Šebrelj na Primorskem. /.../.«⁴⁴

Pisec pisma je tu Gabrijelčiča še navajal kot poročnika, čeprav je bil Mihael že s 1. julijem 1915 povišan v aktivnega nadporočnika, kakor piše v dokumentu, saj naj bi se dal aktivirati.⁴⁵ V drugem dokumentu pa, zanimivo, piše, da je bil takrat še vedno rezervni poročnik.⁴⁶ Ne glede na to ostaja dejstvo, da se je Gabrijelčič konec oktobra že pripravljal, da se znova poda na bojišče. V uradnih dokumentih piše, da je bil sprva na bojnem polju od 1. avgusta do 9. septembra, ko je bil ranjen. Nato je bil kot pri-

⁴⁴ Slovenski narod, 30. 10. 1915, str. 11.

⁴⁵ ÖStA, KA, OBA – SW, Ktn. 34, Nr. 19552, Oberleutnant Gabrijelčič Michael.

⁴⁶ ÖStA, KA, OBA – SW, Ktn. 19, Nr. 12400, Leutnant in der Reserve, Gabrijelčič Michael.

Imenovanje Mihaela Gabrijelčiča za nadporočnika (brani: Helena Spanring, Ljubljana).

padnik IV. bataljona 24. pehotnega polka od sredine novembra 1915 spet na bojnih poljanah.⁴⁷ Gabrijelčičev bataljon je bil takrat v sestavi 8. gorske brigade, ki je držala obrambne položaje na soškem bojišču, natančneje, na tolminskem mostišču, na območju kote 588.

Odlikovan na soškem bojišču

Prav omenjena kota je Gabrijelčiču prinesla novo odlikovanje. Poveljnik 8. gorske brigade, generalmajor Ernst Wossala (1865–1943), je v predlogu utemeljitve odlikovanja zapisal, da je Mihael Gabrijelčič 3. februarja 1916 prejel posebno povelje. Nasprotnika je bilo treba spraviti s kote 588, za to dejanje pa je bilo potrebno pregledati teren in dejansko stanje: »Kot rezultat Gabrijelčičeve hrabrosti in preudarnega ravnanja je treba izpostaviti, da se je rezervni poročnik kljub noči in slabim pogojem izvrstno znašel in prinesel potrebne podatke.« V predlogu piše tudi, da je Gabrijelčič »zelo spoštovan, ambiciozen, izjemno pogumen in zanesljiv častnik, ki se ne ustraši najtežjih nalog in je bil pred kratkim prestavljen v aktivno službo«. V dokumentu niso pozabili navesti njegovih dotedanjih bojnih izkušenj, ran in odlikovanj, ki jih je že posedoval: veliko in malo srebrno medaljo za hrabrost. Zdaj so ga predlagali za novo odlikovanje: vojaški zaslužni križec 3. razreda z vojno dekoracijo.⁴⁸

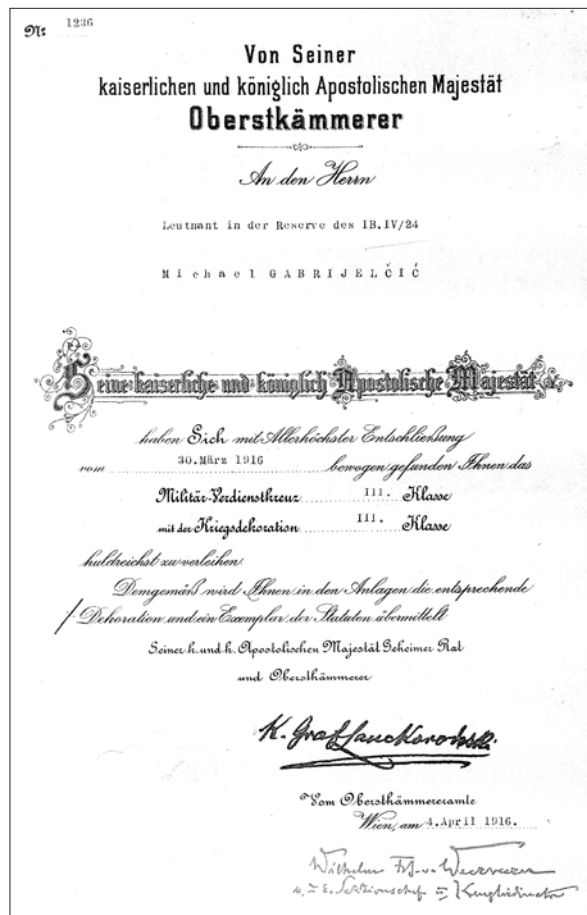
Dejansko so se takrat Italijani s kote 588 umaknili, kakor beremo v Galičevi knjigi *Cvetje-Mengore*, o katastrofalnih razmerah pa so poročila 8. gorski brigadi poslali vsi poveljniki prisotnih cesarskih enot, tako tudi Gabrijelčičev poveljujoči, ki je bil nad vide-nim šokiran:

»Položaj, ki ga je sovražnik izpraznil v 'Italijanskem gozdičku' na zahodnih pobočjih kote 588, je bil v stanju, ki osramoti vsakega človeka, ki ni človeka dostojno in je značilno za nizko stopnjo kulture italijanskih vojakov in za boren vpliv ter surov način razmišljanja italijanskih častnikov. Pri prihodu na italijanski položaj v temačni noči na 3./2. 1916 je bil moj prvi vtis: nevzdržen smrad razpadajočih trupel in človeških fekalij. Pri obhodu zahodnih pobočjih sem se to noč večkrat spotaknil ob sovr. na pol razpadajoča trupla in večkrat pohodil človeška okostja, ki so štrlela iz uniform in se drobila pod mojimi nogami.

V svitu zore in dopoldan 3./2. je bilo opaženo naslednje: v italijanskih strelskih položajih (sprednja črta) sploh ni bilo latrin /stranišč/; posadka je nujo opravljala na kraju samem v komunikacijskih jarkih. V kaverne, ki so bile za sprednjimi črtami, nisem mogel vstopiti, ker sem že pred vhomom stopil v človeške iztrebke, v katere se mi je noga pogrezala do gležnja

in še globlje. Neposredno pred strelskim položajem prve črte je na odprtem ležal kup razpadajočih trupel, nekemu Italijanu, padlem v bojih avgusta preteklega leta, je bil samo obraz pokrit z vejami ... Pri tem pa bi bilo zbiranje in odnašanje trupel na kraj, nedaleč od črte fronte, možno brez vsakih težav. Na nekem zaklonu, ki je bil sestavljen iz enostavnih oblih hlodov na sredini položaja 3. črte, je ležalo truplo v razpadajočem stanju, pokrito samo z listjem; kljub temu so zaklon uporabljali; takoj zraven tega je bilo izkopano truplo iz stranišča. Iz zida spojnega jarka med 2. in 3. črto je visel kos trupla, kar je dokaz, da so Italijani pri izkopavanju tega jarka truplo kratkomalo presekali in mesece brez kakršnekoli pietete hodili mimo ostanka trupla, ki je štrlel iz zemlje ...

Truplom, pokopanim zraven italijanskega položaja za rezerve, so iz zemlje štrleli posamezni udi. V enem komunikacijskem jarku sam našel lobanjo. In na obronku, neposredno za italijansko fronto, so ležali številni nepokopani bersaljerji in alpinci, katerih zbiranje in primeren pokop bi brez dvoma bil mogoč. V najbližji okolici obvezovališča na zahodnem obronku kote 588 so ležali kupi s krvjo in gnojem na-

Listina o podelitvi vojaškega zaslužnega križca 3. razreda z vojno dekoracijo Mihaelu Gabrijelčiču (brani: Helena Spanring, Ljubljana).

⁴⁷ ÖStA, KA, OBA – SW, Ktn. 34, Nr. 19552, Oberleutnant Gabrijelčič Michael.

⁴⁸ ÖStA, KA, OBA – SW, Ktn. 19, Nr. 12400, Leutnant in der Reserve, Gabrijelčič Michael.

topljene vate in povojev, dokaz, da niti vojaški zdravnik ni spoštoval najosnovnejših sanitarnih pravil. Ves 'Italijanski gozdiček' je spominjal na grobišče najbolj prezrte in najbolj brezbožne človeške sekte, pri kateri ni zaznati niti sledu občutka človečnosti in pojma časti. Do zdaj je bilo zbrano in pokopano okoli 130, deloma na odprtem ležečih, deloma slabo pokopanih trupel.«⁴⁹ S temi razmerami se je pozneje soočila asanacijska komisija, kakor piše Galić, ki navaja njeno poročilo, da ji je do 20. februarja 1916 uspelo pokopati »več kot 700 mrtvih italijanskih vojakov. Prav toliko bi jih še bilo treba opraviti.«⁵⁰

Gabrijelčič je predlagano odlikovanje res prejel, kar so objavili tudi v *Slovenec*: »Vojaški zaslužni križec 3. vrste z vojno dekoracijo je dobil poročnik 24. pp. Mihael Gabrijelčič.«⁵¹

Zadnji spopad na Tirolskem

Te razmere je torej med prvimi videl prav Gabrijelčič. Gotovo so se ga dotaknile, niso pa vplivale na njegovo vojaško službovanje in nadaljnje aktivnosti. IV. bataljon 24. pehotnega polka po teh dogodkih ni več dolgo ostal na soškem bojišču, saj je bil v pripravah na prihajajočo ofenzivo odbran za odhod na tirolsko fronto. Priprave na premestitve enot so potekale že od konca marca, saj so oblasti načrtovale avstro-ogrsko ofenzivo na Tirolskem, poimenovano Kazenska ekspedicija (*Strafexpedition*). Z njo so žele-

Michael Gabrijelčič

Oberleutnant im k. u. k. Infanterie-Regiment Nr. 24
Besitzer des Eisernen Kronen-Ordens III. Klasse mit der Kriegsdekoration, des Militär-Verdienstkreuzes III. Klasse mit der Kriegsdekoration, der Silbernen Tapferkeitsmedaille I. und II. Klasse
gefallen am 25. Mai 1916 bei einem Sturmangriffe am Berge Civaron in Südtirol.

Portret Mihaela Gabrijelčiča (hrani: Helena Spanring, Ljubljana) in odlikovanja, kakršna je prejel (foto: Pavle Car).

⁴⁹ Galić, Cvetje – Mengore, str. 160–162.

⁵⁰ Prav tam, str. 162.

⁵¹ *Slovenec*, 7. 4. 1916, str. 3.

le presenetiti Italijane in jih poraziti. Ofenziva je bila sprožena 15. maja 1916 in sprva je avstrijskim silam

dokaj dobro kazalo.⁵² V tej ofenzivi so sodelovali tudi pripadniki ljubljanskega 27. domobranskega pehotnega polka, toda še preden so posegli v boj, so bile v spopade že vmešane druge enote, med njimi tudi IV. bataljon 24. pehotnega polka in z njim Gabrijelčič. V teh naporih je ob vremenskih nevšečnostih tudi nadporočnik Gabrijelčič zašel v težave. 25. maja je, kakor so zapisali, zbolel še z visoko vročino in bil pripeljan do zaledne postaje prve pomoči. Naslednjega dne je izvedel, da bodo njegovi tovariši ob petih popoldne izvedli napad na vzpetino Civarone. Kljub nasprotovanju zdravnikov se je vrnil k svoji enoti. Na njegovo izrecno željo mu je bilo dovoljeno, da je za ta napad prevzel poveljstvo nad svojo 14. stotnijo: »S svojim zgledom in osebno hrabrostjo je pripeljal moštvo do sovražnih položajev in žičnatih ovir. Tu je nadporočnik Gabrijelčič bil smrtno ranjen.« Tako so predpostavljali opisali njegovo smrt in dodali: »Ob vseh priložnostih se je Gabrijelčič pred sovražnikom izkazal kot učinkovit, hraber in zanesljiv, spoštovanja vreden častnik. Med svojimi vojaki in nadrejenimi je bil visoko cenjen in spoštovan.«⁵³

Vest o njegovi smrti je odjeknila tudi v slovenskih listih. *Edinost* je 7. junija 1916 objavila spominski zapis o smrti Mihaela in Egona Gabrijelčiča, ki je neizbrisno zarezala v družinsko življenje pravnikar Mihaela Gabrijelčiča. V časopisu so napisali, da je Mihael padel »v cvetu mladosti« 24. maja, kar sicer ne drži,⁵⁴ so pa dodali, da je bil »tudi junak, mnogo cenjen in odlikovan z zaslužnim križcem III. razreda z vojno dekoracijo in s srebrnima svetinjama I. in II. razreda. Padel je na tirolskem bojišču na čelu svoje stotnije. – Zopet udarec za družino Gabrijelčičevo! Tem huji, ker je drugi! Tako dokazujejo slovenski sinovi s svojo srčno krvjo zvestobo našega rodu do domovine in nje vladarske hiše. Dva Gabrijelčiča, oba odlična in vzorna, sta dala domovini – vse. Njiju spomin bo začrtan v zgodovini na zlati strani padlih junakov: svojcem v čast in ponos in – kolikor je to sploh možno – v tolažbo.«⁵⁵

Mihael Gabrijelčič je bil posmrtno odlikovan z redom železne krone 3. razreda z vojno dekoracijo, o čemer je poročalo tudi časopisje.⁵⁶ Nadporočnik Gabrijelčič je bil pokopan na avstrijskem vojaškem pokopališču na Južnem Tirolskem v kraju Levico, kjer je, po poročanju njegove nečakinje Helene Spanring, leta 1923 na njegovem ohranjenem grobu še stal spomenik.⁵⁷

Za konec

Prispevek dopolnjuje družinsko kroniko Gabrijelčičev in na kratko odstira življenjsko pot mladega Mihaela Gabrijelčiča, ki si je želel poklicno pot posvetiti gozdarstvu. Vojna mu je uresničitev te želje preprečila in ga poslala na bojišča, kjer je v prvih bojih doživel ognjeni krst in bil težko ranjen. Po daljšem okrevanju in prejetih odlikovanjih pa se je znova podal na bojišče, kjer se je – tako kot njegov starejši brat – izkazal s pogumom in drznostjo, a zato plačal najvišjo ceno.

VIRI IN LITERATURA

ARHIVSKI VIRI

ÖStA – Österreichisches Staatsarchiv
KA – Kriegsarchiv
Archiv des Truppenkorper (Adtk): Gefechtsberichte
Mannschaftsbelohnungsanträge (MBA)
Offiziersbelohnungsanträge (OBA)

ČASOPISI

Edinost, 1890, 1892, 1911, 1914, 1916.
Gospodarski glasnik, 1912.
Narodni dnevnik, 1909.
Neues Wiener Tagblatt, 1913.
Novice, 1874, 1876, 1898.
Österreichische Volks-Zeitung, 1914.
Slovenec, 1909, 1915, 1916.
Slovenski narod, 1890, 1909, 1914, 1915.
Soča, 1906.
Wiener Neues Tagblatt, 1914.
Wiener Zeitung, 1914.

LITERATURA IN TISKANI VIRI

62. *Jahresbericht des k. k. Staats-Gymnasiums in Triest*. Triest: Staats-Gymnasium, 1912.
Cindrič, Alojz: *Študenti s Kranjske na dunajski univerzi 1848–1918*. Ljubljana: Univerza, 2009.
Galič, Lovro: *Cvetje – Mengore: v viharju vojne 1915–1917*. Kobarid: Ustanova Fundacija Poti miru v Posočju, 2017.
Procházka, Wilhelm: *Geschichte des k. k. Infanterie-Regimentes FML Wilhelm Freiherr von Reinländer Nr. 24*. Wien: Selbstverlag des Regiments, 1886.
Rus, Veljko: *Zapiski iz življenja Josipa Rusa*. Ljubljana: Društvo piscev zgodovine NOB Slovenije, 1992.
Schematismus für das kaiserliche und königliche Heer und für die kaiserliche und königliche Kriegsmarine

⁵² O ofenzivi glej: Simič, *Po sledih soške fronte*, str. 113–114.

⁵³ ÖStA, KA, OBA – SW, Ktn. 34, Nr. 19552, Oberleutnant Gabrijelčič Michael.

⁵⁴ Prav tam.

⁵⁵ *Edinost*, 7. 6. 1916, str. II.

⁵⁶ *Slovenec*, 22. 9. 1916, str. 4.

⁵⁷ Elektronsko sporočilo Helene Spanring z dne 10. maja 2014 (hrani avtor).

für 1913. Wien: K. k. Hof- und Staatsdruckerei, 1912.

Simić, Marko: *Po sledeh soške fronte*. Ljubljana: Mladinska knjiga, 1998.

Šimac, Miha: Nadporočnik *Egon Gabrijelčič* (1888–1915) – junak tržaškega pehotnega polka. *Kronika* 60, 2012, št. 1, str. 95–102.

Die Universität für Bodenkultur Wien. Von der Gründung in die Zukunft 1872–1997 (ur. Manfred Welan in Paulus Ebner). Wien, Köln: Böhlau, 1997.

Zehetbauer, Ernest: *Die »Einjährigen« in der alten Armee. Das Reserveoffizierssystem Österreich-Ungarns 1868–1914*. Osnabrück: Biblio-Verlag, 1999.

SPLETNI VIRI IN ELEKTRONSKA SPOROČILA

<http://alex.onb.ac.at/cgi-content/alex?aid=rsl&datum=1889&page=129&size=45> (zapis z dne 1. 2. 2019).

O spominih na Mihaela je poročala Helena Spanring (elektronsko pismo z dne 26. januarja 2015 in 10. maja 2014, hrani avtor).

Peter Wiltsche, Gabrijelčič Michael – Immatrikulation (elektronsko pismo z dne 5. 2. 2015, hrani avtor).

S U M M A R Y

Following in his brother's footsteps: Mihael Gabrijelčič (1891–1916)

The first issue marking the sixtieth year of *Kronika* in 2011 featured a contribution about a brave hero from the Trieste Infantry Regiment, Senior Lieutenant Egon Gabrijelčič (1888–1915). However, equal bravery in battle was also exhibited by his younger brother Mihael (1891–1916). He was born in Podgrad in 1891 and frequently moved with the rest of the family due to his father's transfers. After graduating from high school in Trieste, he decided to study at the College of Agriculture in Vienna. However, before commencing his studies, Mihael first completed his one-year military service volunteering in the 24th Infantry Regiment, which earned him the rank of Reserve Cadet. At the onset of the war, he was sent to the Russian Front, where he was seriously injured and spent a long time recovering in Vienna. However, despite his wounds, he – then as a commissioned officer – re-joined his unit on the Italian battlefield, where he distinguished himself with heroic valour, for which received several decorations. On 25 May 1916, Senior Lieutenant Mihael Gabrijelčič personally led his unit in an attack on Monte Civaron which cost him his life. He was buried in the military cemetery of the commune Levico in South Tyrol.